

часному світі – несформованим та неісторичним. Путінська влада не відповідає запитам молодих поколінь та ставить під загрозу існування держави. Влада заради влади є програшною стратегією – сусідні країни йдуть на двосторонні відносини з Росією більше через безвихідь, аніж через прагнення до співпраці на основі спільності цінностей. Тому якщо РФ прагне отримати одну із провідних ролей у майбутньому, то насамперед їй необхідно почати з усвідомлення необхідності докорінної державної реформації. Якщо не за Західним зразком, то за своїм новим, але демократичним, що дасть змогу об'єктивно визначити, які цінності і тип життя Росія хоче лобіювати. А відтак якщо вже відстоювати принцип суверенітету, то не порушувати його і щодо інших, адже стільки настраждавшись від російського імперіалізму, вже жодна з країн-сусідів не захоче вибудовувати «дружбу» з Росією за «старою напрацьованою формулою». І якщо в неї вдасться побудувати країну, де будуть враховуватись інтереси усіх верств, а не лише владних еліт, згодом вона зможе запропонувати свої регіональні ініціативи типу ЄС чи НАТО, але вже на засадах добровільності та спільності цінностей, а не примусу чи страху. Втручання ж у справи пострадянських країн підштовхує їх скоріше «заскочити в останній вагон НАТівського потяга», аби мати шанси врятуватись від знищення та забуття у складі путінської імперії.

Abstract. The article formulates and analyzes the risks of pursuing a policy of interference in the domestic affairs of post-Soviet countries for modern Russia. It outlines the connection between the internal crisis and the external expansion of Putin's regime. It substantiates why such a foreign policy course will only deepen the stagnation of Russian statehood. Conclusions are drawn regarding the strength of the country's soft power, and it is explained why an imperial model of relations with post-Soviet states is ineffective in terms of cost-benefit balance, necessitating a reconsideration of the political course. The methodological foundation of the study is based on a systematic approach to analysis, the principle of historicism, and scientific objectivity. The research employs methods of comparative analysis, historical retrospection, and forecasting.

Keywords: international relations, foreign policy, interventionism, Russia, post-Soviet countries.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Istomin I. How not to interfere in another country's domestic politics. *International Affairs*. 2022. Vol. 98(5). P. 1677–1694. DOI: 10.1093/ia/iia191.
2. Morgenthau H. J. To intervene or not to intervene. *Foreign Affairs*. 1967. Vol. 45(3). 425 p.
3. Blackstock P. W. The strategy of subversion: manipulating the politics of other nations. *Quadrangle*, 1964. P. 20–21.
4. Національні рухи в Росії: вплив на внутрішню ситуацію та війну в Україні. *Прометей*. 2024. 74 с. URL: <https://prometheus.ngo/works/national-movements/>
5. Теплов Д. Д. Вплив російської пропаганди на дипломатію в спорті в умовах підготовки Олімпійських ігор-2024. *Фонд Демократичні Ініціативи ім. І. Кучеріва*. 2024. URL: <https://dif.org.ua/article/vpliv-rosiyskoi-propagandi-na-diplomatiyu-v-sporti-v-umovakh-pidgotovki-olimpiyskikh-igor-2024>
6. Теплов Д. Д. Антиросійські регуляторні заходи в міжнародному спорті вищих досягнень в умовах збройної агресії Росії проти України: бакалаврська робота, ДонНУ імені Василя Стуса. 2024. 51 с.
7. Shuster S. How Putin built a ragtag empire of tyrants and failing states. *Time*. 2019. URL: <https://time.com/5564173/how-putin-built-russian-empire/>
8. Pike S. L. The “American century” is over: The US global leadership narrative, uncertainty and public diplomacy. *Public diplomacy and the politics of uncertainty*. Palgrave Macmillan y *Global Public Diplomacy* / P. Surowiec, I. Manor (eds.). 2020. P. 3–28. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-54552-9_1

УДК 339.92:323.174:327.39]:[504:327.82]

РЕГІОНАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА МІЖДЕРЖАВНА ВЗАЄМОДІЯ В МЕЖАХ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Х. С. Шулятицька

Анотація. У статті висвітлюється вплив регіональної інтеграції на розвиток екологічної дипломатії та міжнародного співробітництва у сфері охорони довкілля. Розглядається діяльність ЄС, АСЕАН і Меркосур як ключових акторів у впровадженні спільних екологічних політик. Авторка аналізує переваги та виклики регіональної інтеграції, її вплив на гармонізацію екологічних норм та адаптацію до глобальних екологічних викликів. Методологія дослідження включає системний підхід до аналізу міжнародних договорів, ініціатив і програм, що сприяють збереженню навколишнього середовища. Результати аналізу вказують на ефективність регіональних ініціатив у вирішенні глобальних екологічних проблем.

Ключові слова: екологічна дипломатія, регіональна інтеграція, міжнародна співпраця, сталий розвиток.

У сучасних міжнародних відносинах екологічна дипломатія стала ключовим інструментом для вирішення глобальних проблем довкілля. В умовах стрімкого погіршення екологічної ситуації, спричиненого зміною клімату, забрудненням навколишнього середовища та виснаженням природних ресурсів міждержавна взаємодія набуває особливого значення. Регіональна інтеграція, як механізм міжнародного співробітництва, створює ефективні умови для координації зусиль країн у сфері охорони довкілля, сприяє гармонізації екологічних стандартів і розробці спільних підходів до сталого розвитку.

Метою статті є дослідження ролі регіональної інтеграції у формуванні екологічної дипломатії та її впливу на міждержавну взаємодію у сфері природоохоронної діяльності через призму діяльності міжнародних міжурядових організацій, як-от ЄС, АСЕАН і Меркосур, які відіграють важливу роль у розробці екологічних політик.

Проблематика екологічної дипломатії широко висвітлюється у працях багатьох іноземних і вітчизняних вчених, які досліджують її інституційні механізми, вплив глобалізації на міжнародну екологічну політику та роль регіональних інтеграційних об'єднань (І. С. Зайцев [1], А. М. Валюх [2], Д. В. Зайцев [2], О. Ф. Якимчук [2], В. Л. Качурінер [3], R. N. Bressan [4], М. А. Ansari [5]). Проте недостатньо уваги приділено аналізу специфічних викликів, пов'язаних зі впровадженням екологічних норм у межах регіональних блоків, особливо в АСЕАН, а також їх впливу на ефективність міжнародної співпраці. Ця стаття покликана заповнити зазначений пробіл, розглянувши переваги та труднощі регіональної інтеграції у сфері екологічної дипломатії.

Екологічна дипломатія – це підхід, що використовується на світовому рівні для здійснення зовнішньої політики держав, міжнародних організацій та установ. Вона передбачає розв'язання проблем охорони довкілля та сталого розвитку через взаємодію, співпрацю та переговори між державами й іншими зацікавленими сторонами. Екологічна дипломатія сприяє вирішенню глобальних екологічних викликів транскордонного характеру, а також розглядає довкілля у контексті міжнародної безпеки. До того ж вона є невіддільною частиною публічної дипломатії, зосередженої на збереженні навколишнього середовища, боротьбі зі зміною клімату та підтримці біорізноманіття [6].

У сучасному світі глобалізація та регіоналізація виступають визначальними трендами, що формують міжнародні відносини. Одним із ключових аспектів цих процесів є екологічний вимір, який набуває критичного значення через зміну клімату, деградацію природних ресурсів і втрату біорізноманіття. В умовах спільних глобальних екологічних викликів регіональна інтеграція дає змогу координувати зусилля держав для вирішення цих проблем та створення єдиного екологічного простору. Це досягається завдяки впровадженню спільних стандартів і політик, спрямованих на сталий розвиток [1].

Регіоналізація передбачає створення економічних, торговельних і політичних союзів у межах певних географічних регіонів. Вона не лише сприяє економічній стабільності країн-учасників, але й створює платформу для узгодження підходів до вирішення екологічних викликів. У сучасних умовах регіональна інтеграція дає змогу державам адаптуватися до викликів глобальної економіки, зменшуючи залежність від зовнішніх факторів, зокрема глобальних криз або політичної нестабільності [1].

Світова спільнота все більше намагається об'єднати зусилля щодо розв'язання екологічних проблем, тому вони чітко прослідковуються крізь призму двостороннього або багатостороннього співробітництва, тобто регіональні екологічні проблеми вирішуються на урядовому та неурядовому рівнях. Співробітництво у контексті екодипломатії об'єднує національні, регіональні та міжнародні суб'єкти, які взаємодіють задля пом'якшення екологічної кризи та забезпечення стабільного розвитку в умовах глобальної взаємозалежності. Ключове місце у цій співпраці мають міжнародні організації, оскільки вони активно намагаються координувати природоохоронну діяльність між державами завдяки інтелектуальним, технічним та фінансовим інструментам, які роблять її набагато ефективнішою.

Екологічні проблеми, як-от зміна клімату, забруднення води та деградація земель, мають транскордонний характер і потребують координації на міжнародному рівні. Оскільки багато

екологічних викликів виходять за межі національних кордонів, їх ефективне вирішення можливе лише через регіональну інтеграцію, що забезпечує гармонізацію екологічних стандартів і сприяє спільним ініціативам щодо охорони довкілля. Співпраця в межах регіональних інтеграційних об'єднань дає змогу державам узгоджувати екологічні цілі та впроваджувати інноваційні технології сталого розвитку [2].

Створення єдиного екологічного простору в межах регіональної інтеграції дає змогу уникати дублювання зусиль та оптимізувати використання ресурсів. Координація моніторингу забруднення, розробка спільних кліматичних програм та обмін передовими практиками сприяють ефективнішому управлінню екологічними викликами. До того ж регіональна співпраця зміцнює позиції держав на міжнародному рівні, допомагаючи їм впливати на глобальні екологічні переговори [2].

Попри переваги, процес інтеграції стикається з численними викликами, як-от економічна нерівність між країнами-учасниками та відмінності в національному екологічному законодавстві. Деякі країни можуть не мати ресурсів для впровадження жорстких екологічних стандартів, що ускладнює досягнення спільних цілей. Проте регіональна інтеграція залишається ключовим інструментом екологічної політики, сприяючи вирішенню глобальних проблем і забезпечуючи сталий розвиток у довгостроковій перспективі [2]. Враховуючи ці виклики, регіональні інтеграційні об'єднання, зокрема ЄС, Меркосур і АСЕАН, розробляють спільні екологічні ініціативи та політики, спрямовані на гармонізацію стандартів, зміцнення міжнародної співпраці та ефективне реагування на глобальні екологічні виклики.

Європейський Союз (ЄС) є лідером у впровадженні екологічних ініціатив, що мають обов'язковий характер для всіх держав-членів. Екологічна політика ЄС охоплює ключові напрями, як-от боротьба зі зміною клімату, скорочення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та збереження природних ресурсів. Основною метою є досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, а до 2030 року – скорочення викидів на 55 %. Для цього розробляються законодавчі механізми, які стимулюють розвиток відновлюваної енергетики та мінімізацію впливу промисловості на довкілля [7; 8].

Значну роль у формуванні екологічної політики відіграє ухвалений у 2021 р. Європейський кліматичний закон, який закріплює правові зобов'язання щодо зменшення викидів та впровадження контрольних заходів моніторингу стану довкілля [9]. До того ж програма Fit for 55 визначає стратегічні кроки для досягнення екологічних цілей до 2050 року, спрямовані на зменшення вуглецевого сліду [10].

ЄС також реалізує програми захисту біорізноманіття, зокрема Natura 2000, що спрямована на охорону природних територій [11]. Зобов'язання ЄС щодо сталого розвитку закріплені в його правових актах з 1992 р., що підтверджує важливість екологічного складника у загальній політиці Союзу [3].

Меркосур активно розвиває екологічну політику, орієнтуючись на сталий розвиток та міжнародні зобов'язання в межах Порядку денного ООН до 2030 року. Основними викликами для блоку залишаються залежність від викопного палива та забруднення довкілля, що зумовлює необхідність переходу до альтернативних джерел енергії. Одним із рішень є підвищення енергоефективності та інвестиції у відновлювану енергетику. Значну роль у формуванні екологічної стратегії відіграє Група з питань навколишнього середовища (SGT-06), яка координує моніторинг екологічних даних та підготовку кадрів для захисту довкілля. Важливим інструментом є Інформаційна система Меркосур з питань довкілля (SIAM), що сприяє обміну даними про зміну клімату, біорізноманіття та управління ресурсами. Співпраця з іншими секторальними групами дає змогу інтегрувати екологічні аспекти в ширші політичні ініціативи, забезпечуючи сталий розвиток регіону [4].

Меркосур активно впроваджує екологічну політику, зосереджуючись на збереженні тропічних лісів, боротьбі з незаконною вирубкою та відновленні деградованих територій. Значення унікальних екосистем регіону, зокрема Амазонки, є критичним для глобального клімату. Угода між ЄС і Меркосур 2019 року встановила екологічні зобов'язання, що сприяють гармонізації екологічних політик, включно з виконанням Лісового кодексу Бразилії та Паризької угоди [12; 13]. Також організація співпрацює з ООН задля залучення фінансування екологічних ініціатив.

Регіон АСЕАН стикається з численними екологічними проблемами, що виникли внаслідок активного економічного розвитку та енергетичної залежності від традиційних джерел. Протягом 2000–2017 рр. попит на енергію в АСЕАН зріс на 70 %, що призвело до значного збільшення викидів CO₂. Найбільшими забруднювачами стали Індонезія, Малайзія і Таїланд, що спричинило серйозні кліматичні виклики для регіону. Окрім викидів парникових газів, регіон потерпає від забруднення води, ґрунтів і деградації лісів через інтенсивну індустріалізацію [5]. Це привертає увагу до зв'язку між економічним зростанням і якістю довкілля. В умовах загострення екологічної кризи АСЕАН впроваджує заходи для контролю ситуації та розробляє стратегії сталого розвитку.

Асоціація держав Південно-Східної Азії активно працює над екологічними ініціативами, спрямованими на боротьбу зі зміною клімату, управління лісовими ресурсами та розвиток відновлюваної енергетики. Зокрема, план дій зі змін клімату передбачає скорочення викидів від вирубки лісів і деградації земель. Епоха П'ятої технологічної революції, яка характеризується інтеграцією цифрових технологій у фізичні системи, змінює динаміку енергоспоживання в регіоні. Це створює нові можливості для впровадження відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячної та вітрової енергетики, які є важливими для сталого розвитку регіону [14].

Регіональна інтеграція та міждержавна взаємодія є ключовими у сфері екологічної дипломатії, оскільки дають змогу об'єднувати зусилля для вирішення глобальних екологічних викликів. Також важливим прикладом регіональної екологічної дипломатії є ініціатива «Великої зеленої стіни» (The Great Green Wall), започаткована Африканським Союзом у 2007 р. Цей проєкт об'єднує 22 африканські країни задля відновлення 100 млн гектарів деградованих земель, створення 10 млн «зелених» робочих місць і секвестрації 250 млн тонн вуглецю до 2030 р. За підтримки міжнародних партнерів, як-от ООН, Світовий банк, Європейський Союз, Африканський банк розвитку та інші, залучено понад 14 млрд доларів. Ініціатива не лише сприяє екологічній стабільності, а й посилює економічний розвиток регіону, демонструючи ефективність міжнародної співпраці у вирішенні глобальних екологічних викликів [15]. Однак такі проєкти потребують ретельного врахування ризиків та адаптації до регіональних екологічних умов.

Загалом варто підсумувати, що регіональна інтеграція відіграє важливу роль у формуванні екологічної дипломатії, сприяючи узгодженню природоохоронної політики та реалізації спільних ініціатив у сфері сталого розвитку. Співпраця між державами в межах регіональних інтеграційних об'єднань (ЄС, АСЕАН та Меркосур) дає змогу ефективніше координувати заходи щодо боротьби зі зміною клімату, зменшення забруднення довкілля та збереження біорізноманіття. Аналіз діяльності міжнародних організацій свідчить, що їх механізми сприяють впровадженню екологічних стандартів та розвитку інноваційних технологій у сфері охорони навколишнього середовища. Попри наявні виклики, пов'язані з економічною нерівністю та різницею в екологічному законодавстві країн-учасників, регіональна інтеграція залишається ключовим інструментом забезпечення сталого розвитку.

Abstract. The article highlights the impact of regional integration on the development of environmental diplomacy and international cooperation in the field of environmental protection. The activities of the EU, ASEAN, and Mercosur are examined as key actors in the implementation of joint environmental policies. The author analyzes the advantages and challenges of regional integration, its influence on the harmonization of environmental standards, and adaptation to global environmental challenges. The methodology includes a systematic approach to analyzing international treaties, initiatives, and programs that contribute to environmental preservation. The results indicate the effectiveness of regional initiatives in addressing global environmental issues.

Keywords: environmental diplomacy, regional integration, international cooperation, sustainable development.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зайцев І. С. Регіоналізація vs глобалізація: сучасні тенденції в міжнародних економічних відносинах. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 9(37). С. 630–640. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/14740/14810>
2. Валюх А. М., Зайцев Д. В., Якимчук О. Ф. Функціонування національних державних, неурядових та громадських організацій, що формують стратегію збереження природних ресурсів України й енергоефективності.

Bulletin National University of Water and Environmental Engineering, вісник НУВГП. Серія «Економічні науки». 2018. № 2(82). С. 221–230. URL: <https://visnyk.nuwm.edu.ua/index.php/econ/article/view/345>

3. Качурінер В. Л. Становлення та розвиток політики Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища та екологічних стандартів виробництва. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. № 5. С. 326–331. URL: <https://surl.li/frqecl>

4. Bressan R. N., Garcia T. D. S. L. Mercosur and Environment: progress in promoting the Sustainable Development Goals and the 2030 Agenda. *Revista Brasileira de Política Internacional*. 2023. № 66(2). 20 p. URL: <https://www.scielo.br/j/rbpi/a/kY4R665m6JZ43tTbj3wFbTv/?lang=en&format=pdf>

5. Ansari M. A. Re-visiting the Environmental Kuznets curve for ASEAN: A comparison between ecological footprint and carbon dioxide emissions. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*. 2022. № 168. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1364032122007493>

6. Sebastiao S. P., Soares I. Environmental diplomacy: from transnational policies to the role of ambassadors – the contribution of David Attenborough (2018–2020). *Journal of Communication Management*. 2022. № 27(2). P. 207–225. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/jcom-04-2022-0030/full/pdf?title=environmental-diplomacy-from-transnational-policies-to-the-role-of-ambassadors-the-contribution-of-david-attenborough-2018-2020>

7. Eco-Diplomacy: What is it? *IPDGC Smart Power*. 2019. URL: <https://blogs.gwu.edu/ipdgcsmartpower/2019/05/22/eco-diplomacy-what-is-it/>

8. Priority topics. European Climate Pact. European Union. URL: https://climate-pact.europa.eu/about/priority-topics_en

9. What are EU environmental standards? Answers. AI-Powered GRC Software, Cyber Risk & Compliance Management. *6clicks*. URL: <https://www.6clicks.com/resources/answers/what-are-eu-environmental-standards>

10. Кліматична конференція у Баку стала однією з найкращих з моменту підписання Паризької угоди – експерт. *Укрінформ*. 2024. URL: <https://surl.li/utwbsr>

11. Explore Natura 2000. Biodiversity Information System for Europe. URL: <https://biodiversity.europa.eu/europes-biodiversity/protected-areas/explore-natura-2000>

12. Questions and answers on the EU-Mercosur partnership agreement. *European Commission*. 2024. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_24_6245

13. Саміт Європейський Союз – Латинська Америка. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/samit-yevropeyskyy-soyuz-latynska-ameryka>

14. Xuan V. N., Hoa P. X., Thu N. T. P. Factors affecting environmental pollution for green economy: The case of ASEAN countries. *Environmental Challenges*. 2024. № 14. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2667010023001506>

15. Great Green Wall Initiative. *UNCCD*. URL: <https://www.unccd.int/our-work/ggwi>